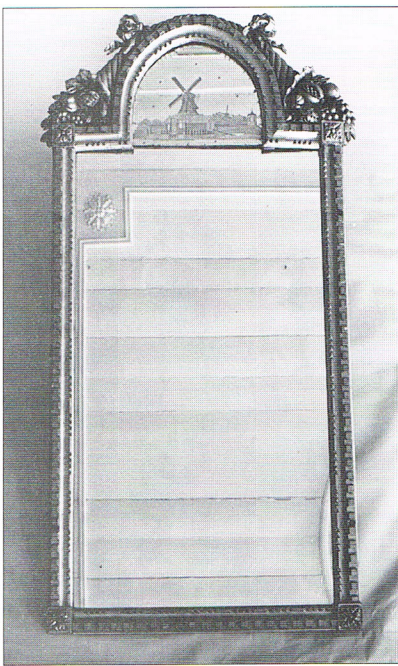

Prof. dr. Piet Visser

De heer Piet Visser: bestuurslid van zowel het oude als het nieuwe museum. Fries, hoogleraar boekgeschiedenis aan de Gemeentelijke Universiteit van Amsterdam, specialiteit handschriften en boeken uit de periode 1450-1800; een man met een groot zwak voor oudheidkundige verzamelingen.

Toen de heer Visser in de Zaanstreek kwam wonen heeft hij zich meteen gemeld bij het gemeentearchief, nieuwsgierig naar de boekerij en de atlas van Jacob Jansz. Honig (behorende tot de collectie van het Zaans Historisch Museum). Het bijzondere van deze boekerij is, vertelt hij, dat hij door één persoon bijeengebracht is. Dat maakt de collectie uniek en zegt overigens ook veel over Jacob Jansz. Honig. Zijn boekerij is een goudmijn voor wie onderzoek doet naar de geschiedenis van de Zaanstreek. De heer Visser zit vanwege zijn historische belangstelling, puur voor zijn plezier dus, in de beide besturen en heeft daarin een welkome adviserende stem. Vanuit diezelfde belangstelling doet hij mee aan een landelijk historisch onderzoek waarin de Zaanstreek een belangrijke rol speelt: elite-vorming onder doopsgezinden. Daarbij is vooral de relatie tussen Amsterdam en de Zaanstreek heel boeiend. De doopsgezinde Zaanse ontwerpers ontwikkelden zich in de schaduw van hun geloofsgenoten in het Amsterdamse; ze zetten zich - heel menselijk - wat af tegen Amsterdam, terwijl tegelijkertijd de economische banden met Amsterdam nauw waren. Een onderzoek waar historisch geïnteresseerde Zaanse ontwerpers t.z.t. ongetwijfeld graag meer over zullen willen horen.

Tot slot meldt de heer Visser dat Lagedijk 80 past binnen het concept van het nieuwe Zaanse museum en dat hij zich altijd sterk zal maken voor het behoud ervan. ■

Nieuwe aanwinst:
Wandspiegel met
vergulde lijst.

Nieuwe Aanwinst: Wandspiegel met vergulde lijst

Dit voorjaar kwam het Zaans Historisch Museum in het bezit van een wandspiegel met vergulde lijst uit een legaat van de heer S.J. Fontein uit Lochem. De spiegel is in het bezit geweest van Gerrit Visser Cornelisz. uit Wormerveer en moet vervaardigd zijn in de tweede helft van de achttiende eeuw. In het bovenstuk van de spiegel is in het glas een fraaie, gedetailleerde afbeelding gegraveerd van een houtzaagmolen - een bovenkruier - met loodsen. Jammer dat we niet weten wie deze gravure heeft gemaakt. Gerrit Visser Cornelisz. was de eigenaar van vier houtzaagmolens: De Breeuwer, de paltrokmolens De Dienst Jacobs en De Bouwman en een kleine molen De Oranjeboom. De op de

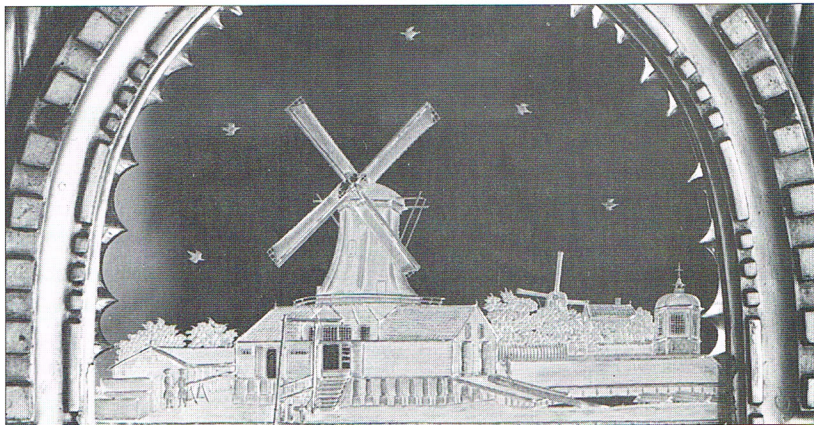
spiegel afgebeelde molen zal de bovenkruier De Breeuwer zijn. Deze molen stond in het Westzijderveld, aan de vaart, ter hoogte van de huidige kruising met de Vincent van Goghweg. De molen is later vervangen door een gemechaniseerde zagerij van de firma Endt. In 1794 ging De Breeuwer over in eigendom van Dirk Visser, zoon van Gerrit Visser Cornelisz. Deze Dirk trouwde met een gefortuneerde erfdochter, Aaltje Vasterd Vas uit Wormerveer. Op 12 februari 1832 erfde Gerrit Visser van Hazerswoude de molen en in 1872 ging De Breeuwer over in eigendom naar Gerrit Endt, de boekhouder van Gerrit Visser van Hazerswoude. De spiegel zal binnenkort te bezichtigen zijn in het museum. ■

Agenda

Dinsdag 23 april 1996:
**algemene
ledenvergadering ZHM**

20.00 uur in het
Gemeentearchief,
Hoogstraat 34,
Koog aan de Zaan

Na de pauze een lezing door
Prof. dr. A. van Braam:
"De doopsgezinden in de
Zaanstreek in de eerste
helft van de zestiende
eeuw." ■

Bovenzijde wandspiegel met vergulde lijst.

De historisch-topografische atlas

De grondlegger van ons Zaaans Historisch Museum, Jacob Honig Jsz. Jr. (1816-1870), legde ook nog - dat weet misschien niet iedereen - een grote verzameling boeken (de boekerij), prenten en ander historisch materiaal over de Zaanstreek aan. Een verzameling die hij uitbreidde door aankoop van de verzamelingen van G.van Orden en J. Schreuder. Tevens liet hij menig gebouw en Zaangezicht tekenen door de archivaris van Alkmaar, C.W. Bruinvis.

Het was zijn bedoeling dat zijn zeer omvangrijke collectie de basis zou vormen voor een "Historische Atlas der Zaanlanden, welke een beeld zou geven van de historie en het typische en eigenaardige, dat die streek kenmerkte." Dit ideaal is tenslotte verwezenlijkt: de verzameling werd na zijn dood uitgebreid door zijn zoon, J.J. Honig, en tenslotte in 1892 geschonken aan de gemeente Zaanwijk, die nog datzelfde jaar in het gemeentehuis de Zaanlandsche Oudheidkamer opende. In 1917 verscheen een gedrukte catalogus onder de titel "Zaanlandia Illustrata, zameling kaarten, teekingen, historieprenten enz. betreffende de Zaanlanden en het oudtijds daartoe behoord Baljuwschap van Blois... bijeengebracht door Jacob Honig Jansz. Jr., gerangschikt en beschreven door J.J. Honig." De catalogus bevat 937 nummers;

de atlas is nadien nog verder uitgebreid door schenkingen en regelmatige aankopen van prenten en kaarten (bijv. op veilingen). De atlas wordt beheerd - net als de collectie van de Zaanlandsche Oudheidkamer - onder verantwoordelijkheid van de "Vereeniging tot instandhouding en uitbreiding der Zaanlandsche oudheidkundige verzameling van Jacob Honig Jsz. Jr. Na het overlijden in 1968 van J.W.A. Honig, kleinzoon van de stichter en conservator van de verzamelingen, werd J.J. Zonjee - de latere stadsarchivaris van Zaanstad - conservator/bibliotheccaris van de zojuist genoemde vereniging. De verzamelingen werden daarna fors uitgebreid, onder meer met vele schilderijen en tekeningen van Frans Mars, heemkundeambtenaar van Zaanstad en voorganger van Zonjee. Na de vorming van Zaanstad

(1974) werd een ruim, goed geklimatiseerd en veilig Gemeente-archief in Koog a/d Zaan (Hoogstraat 34) gebouwd en werd de gehele collectie (atlas en boekerij) daar ondergebracht, onder de zorg en toezicht van mevr. T. de Groot, opvolgster van Zonjee.

De verzameling omvat:

1. Kaarten en plattegronden.
2. Afbeeldingen, prenten en tekeningen van kerkgebouwen en dorpsgezichten van alle Zaangemeenten.
3. Prenten en tekeningen die betrekking hebben op het Baljuwschap, de Zaangemeenten niet meegerekend.
4. Historieprenten.
5. Czaar Peter en het Czaar Peterhuisje te Zaanadam.
6. Portretten van personen van betekenis, die aan de Zaan geboren zijn, geleefd hebben of tot de Zaan in betrekking hebben gestaan.
7. Klederdrachten, zeden en gewoonten.
8. Molens, handel en nijverheid.
9. Wapens van de gemeenten, geslachten, zegels van gemeenten, kerken en families.

[Wordt vervolgd.] ■

Een mansjapon voor een jongen van ± 6 jaar.

De kostuumcollectie

Het Zaaans Historisch Museum bezit een omvangrijke kostuumcollectie uit vooral de tweede helft van de achttiende eeuw. Ondanks het feit dat deze kledingstukken nu zo'n tweehonderd jaar oud zijn, zijn ze veelal nog zeer fraai. Deze collectie is grotendeels tot stand gekomen via schenkingen.

Zo kregen wij onlangs nog - van de familie de Boer te Koog aan de Zaan - twee zijden jakken (kassiekien) voor een vrouw, een zijden lijfje of borstrok voor een meisje, een zijden damasten hemdrok en een wollen mansjapon (kamerjas) voor een jongen. De kledingstukken verkeren nog in een goede conditie, het lijkt wel alsof ze gisteren zijn gemaakt. Heel bijzonder is het feit dat het - m.u.v. de jakken - kinderkleding is. Kinderkleding is, evenals mannenkleding, slecht vertegenwoordigd in de collectie van het museum. De kledingstukken tonen dat kinderen destijds net zo gekleed gingen als hun ouders.

Hier afgebeeld is de mansjapon voor een jongen van een jaar of zes. Net als de volwassen exemplaren in de collectie is deze japon aan twee kanten draagbaar. Beide kanten zijn van een geglansde wollen stof. De ene stof is paarsrood met een klein wit onderbroken streepje en de andere is fel cyclaamroze met een witte, golvende streep en gebrocheerde (geweven, maar het ziet eruit alsof ze geborduurd zijn) bloemtakken in lichte tinten. ■